ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 687 — ՇԱԲԱԹ — 10 — ԱՊՐԻԼ 1865

ԳԱՑՄԱՆՔ

Կ. Պոլսոյ համ. Տարեկան 180 ղղ. Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,, ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,, ,,
Գաւառաց համ. Տարի 200 ,, ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,, ,,
Մէկ թիւը՝ Մեծ թերթ 4 ,, ,,
,, Փոքր ,, 2 ,, ,,
Ծանուցման տողը 2 ղուրուշ է:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՑՄԱՆՔ

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է; եւ ամեն ամսոյ 1են կամ 15են կ'սկսի:
Դուրս գացած լրագրոց համրու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն՝ Խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղուի. եւ համրու ծախքն ալ ղրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 10 ԱՊՐԻԼ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ամերիկայի պատերազմին արդիւնքը իր փախճանին կը մօտենայ. Հարաւային եկած հեռագիրները Հարաւային կողմակի պարտութեան լուրերը կը բերեն. Վերջին օրերս Ռիչմոնդի առջեւ սաստիկ ճակատամարտ մ'եղեր է, որուն մէջ Հիւսիսային Գրանթ զօրավարը մեծ յաղթութիւն մը տարեր է Հարաւային Լի զօրավարին վրայ, որ 15000 մեռեալ եւ վիրաւոր եւ բազմաթիւ գերիներ թողլով Հիւսիսայնոց ձեռքը, ետ քաշուեր է: Իսկ Գրանթի կորուստը 6-7000 հոգի հաշիւ կըլլայ: Հակառակորդին վերջին Հիւսիսայինք յաղթանակաւ Ռիչմոնդ (Հարաւայնոց մայրաքաղաքը) մտեր են, ուրկից Լի զօրավարն ետ քաշուելով Լինչպըրկ ապաստաներ է:

Բայց ասկէ առաջ ալ Բեթերսպըրկի առջեւ ուրիշ նշան կռուի պատերազմ մ'եղեր է, որուն մէջ Լի զօրավարն անձամբ Հարաւային զօրաց գլուխը կեցած՝ Գրանթի բանակին յերկուս ճեղքելու համար մեծ ճիգ թափած եւ վարպետական յարձակումներ մը վերջը իր յուսահատ ջանից 'ի դերեւ ելնելը տեսած է: Հիւսիսայինք զէնքը դարձեալ իր ամբողջ մէջ են, որ հիմա Հարաւայնոց ապստամբութեան գերեզմանն եղած է իրենց մէջին պարտութեամբը: Տարակոյս չկայ ուրեմն որ այս նոր ձախորդութիւններէն ետեւ Հարաւայինք հաշտութիւն կխնդրեն, որուն հաւանականութեան ապացոյց մ'է նաեւ Եւրոպայի հրապարակներուն վրայ Հիւսիսային արժեթղթոց յարգ գտնելը:

Իսկ Եւրոպական լուրերը խաղաղ հանդարտ են այս միջոցիս, եւ խորհրդարաններուն վիճաբանութիւններէն զատ ուրիշ քաղաքական կարեւորութիւն ունեցող բան մը չեն ծանուցաներ: Բայց խորհրդարաններն ալ ընդհանրապէս իրենց ներքին գործոց զբաղելով բոլոր, ոտարաց համար անմիջական ուշադրութեան արժանի կէտ մը չեն ընծայեր: Անգղիոյ հասարակաց խորհրդարանին անդամներէն Պ. Ռ. Քօպտընի մահն ընդհանուր ցաւակցութեան առիթ մ'եղաւ ամեն տեղ եւ ամեն կուսակցութեանց: Ասա այնչափ թանկագին է օգտակար կերպով գործածուած կեանք մը:

Զատկի տօները վրայ գալով, Անգղիոյ խորհրդարանն քանի մ'օր հանգիստ կընէ, բայց կըրկին բացուելէն ետեւ ալ իր դադարումը շուտով պիտի հասնի, քան որուն հասարակաց խորհրդարանն իր սահմանադրական պայմանաժամը լրացուցած ըլլալով նոր ընտրութիւններ պիտի ըլլան, եւ կարեւոր խնդիրները որք հիմա մէկ կողմ դրուած են՝ յետագայ նստին մէջ աւելի ծանր վիճաբանութեանց նիւթ պիտի ըլլան: Ընտրական խնդիրը գրեթէ մոռցուեցաւ, եւ խորհրդարանին մէջ ասոր վրայ խօսք բացող չգտնուեցաւ, բայց նոր ընտրութեանց ատեն ժողովրդական շուրջմանց մէջ այս խնդրին ալ անշուշտ կը յուզուի:

Գաղղիոյ Օրէնսդրական ժողովն Ուղերձի վիճաբանութիւնները շարունակեց, եւ յուզուած խնդրոց կարեւորութիւնն ու ատենաբանից անձնական տաղանդը բաւական փայլ տուին իր նիստերուն, ուրկից զուրկ են ուրիշ ազգաց խորհրդարանները: Լրագրական ազատութիւնն անվեհեր պաշտպան գտաւ իրեն Պ. Բեռեյեռի, որ ազգարարութիւններ տալու կանոնին բարձումն ու լրագիրները դատաստաններէն իրաւաստութեան ենթարկել պահանջեց, օրինակ բերելով շատ մը երկիրներ, նաեւ Տաճկաստանն ալ, ուր վերջին լրագրական օրէնքը մամլոյն յանցանաց քննութիւնն ու վճիռը դատաստաններուն կը յանձնէ: Բայց պետութեան պաշտօնեայ Պ. Ռուէ պատասխանեց թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը մեծ ներողամտութեամբ կը գործածէր իր իրաւունքները, եւ թէ դեռ կատարեալ ազատութեան տալու ժամանակը հասած չէ: Զանձրալի կըլլայ բոլոր խօսուած ատենաբանութեանց վրայ տեղեկութիւն տալ. ուստի ուրիշ խնդիրներն 'ի բաց թողլով՝ աւելի կարեւորութիւն ունեցածներուն վրայ կ'ըղձանք:

Անցեալ 7ի նիստին մէջ Պ. Ժիւլ-Ֆավր Մաքսիմիլիանոսի պատմութեանը վրայ դեղեցիկ ատենաբանութիւն մ'ըրաւ, ընելով՝ կատարեալ իրաւախոհութեամբ եւ վսեմ փիլիսոփայութեամբ ճառեց այս դժուարին խնդրոյն վրայ: Մարդկային ընկերութիւնն իրաւունք ունի մտածելու պահը տալու: Ինչ, կը պատասխանէ Պ. Ժիւլ-Ֆավր, եւ այս պատիժը պաշտպանողներուն փաստերը հերքելով՝ կըսէ թէ «Մեր կեանքն Աստուծմէ կուգայ եւ միայն ինքը կրնայ բառնալ զայն, եթէ կրօնքը՝ հայրենիքը եւ բարեկամութիւնը մեր վրայ պարտաւորութիւն չդնեն մեր կեանքը զոհելու: Ընկերութիւնն իրաւունք ունի մեղապարտները պատժելու, վասն զի ինքը կը կազմէ ազգի մը կամ քաղաքի մը ամբողջութիւնը, եւ առանց պատժելու իրաւանց ընկերութիւնը կը քակուի. բայց պատիժ մը պէտք է որ նախ դատապարտեալին բարոյական ուղղէ. երկրորդ՝ հասարակութեան վրայ փրկարար ազդեցութիւն մ'ընէ. երրորդ դիւրաւ դարմանելի ըլլայ, վասն զի պատիժը տուողները սխալանաց ենթակայ մարդիկ են եւ իրենց սխալներն անդարմանելի ըլլալու չեն: Ընկեր մը եթէ բանտարկուի, կարելի է իրեն եղած անիրաւութեան դարման մը մտածել, բայց երբ մահուան դատապարտուի, իր անմեղութիւնն յայտնուած ատեն անդարմանելի սխալ մը գործուած կըլլայ: Մարդկային կեանքի մը բարձումը՝ ականատեսաց վրայ փոխանակ բարի ազդեցութեան՝ սոսկում կը ձգէ, որ անբարոյականութեան կը տանի. ուստի թէ եւ քաղաքակրթութեան զօրութեամբ հիմայ այս պատիժը խիստ նուազած է Եւրոպայի մէջ, բայց Պ. Ժիւլ-Ֆավր կը փափաքի որ բոլորովին վերնայ:

Պ. Լօժան-Մէն-Լորան ասոր պատասխանեց թէ «իրաւ է որ մահուան պատիժն անդարմանելի է, սակայն, բայց, երեւնորդութիւններ ալ կան որ անդարմանելի են, ինչպէս են մայրասպանութիւնը, թունաւորութիւնը, հայրասպանութիւնը եւայլն. եւ արդարութիւնը որ սպանութիւն եղած տեղ մը կը մտնէ եւ որբին ու որոյն արտասուքը կը տեսնէ, չկրնար մարդասպանին կեանքն անբռնադատելի համարիլ.»

Անցեալ 8ի նիստին մէջ, Պ. Կէրու Ս. Պաղին ընդհանրականին վրայ խօսելով՝ ըսաւ թէ անոր այսչափ ուշադրութիւն գրաւելուն պատճառը եւ սխալողաց ցոյց տուած ընդհանուր հաւանութիւնն էր, եւ ասկից հետեւցուց թէ Գաղղիոյ մէջ անդրլեռնականութիւնն օր քան զօր յառաջդիմութիւն ըներու վրայ է: Պ. Կէրու կը խոստովանի թէ բարբարոսական դարերու մէջ պէտք էր որ կղերն իր բարոյական զօրութեան հետ նիւթական զօրութիւն ալ ունենար, բայց որովհետեւ, ըսաւ, քրիստոնէութեան երկնաւոր հիմնադիրը բարոյական ծառայութեամբ մարդկութիւնն ազատելու եկած է թէ «Իմ թագաւորութիւնս չէ յայսմ աշխարհէ» ասկից կը հետեւի որ Պապին աշխարհական իշխանութեան պահանջողութեանց բոլորն ալ անհեթեթ եւ կրօնական վարդապետութիւններն ալ անհրաժեշտ են: Ըսաւ Պ. Կէրու, ասկէ զատ իր իշխանութեանց համար գառ մը ասողաց կամ Պապին ալ ասոր հետեւէ, որ կրնայ կամ մը ի Կէրուի. Եւրոպ. Տարրերու հաւատքի կրօնականն դերէն պատճառ եւ կրօնք կարուկ, Հռոմայ ամբողջականութեանց կը հնազանդին, եւ ոչ միայն քաղաքական իշխանութեան իրաւանց ձեռնտեւ չեն ուզեր, այլ եւ բոլոր ազգի իրաւանց հիմունքն ալ տապալելու կը ջանան: Պ. Կէրու անհերքելի տրամաբանութեամբ հաստատեց թէ ասոր ազգերու անդրլեռնական սկզբանց ուրիշ հետեւանքն էր, վասն զի երբ կը մնդէն թէ «արտաքոյ եկեղեցւոյն Հռոմայ չէք փրկութիւն» ընականաբար պէտք էր որ անկից դուրս եղողներն ալ բռնի արքայութիւնն տանելու ջանային: Այս ատենաբանութիւնն ընդհանուրներ ալ եղան, եւ չենք զարմանար ասոր վրայ, քանզի գիտենք որ Օրէնսդրական ժողովին անդամոց ամենն ալ ազատամիտ չեն, բայց եւ այնպէս Պ. Կէրու իրաւունք ունէր պահանջելու որ կառավարութիւնն ազգաւ միջոցներ ձեռք առնու անդրլեռնականաց դէմ: Իսկ կառավարութեան կողմէն իրեն պատասխան տուողն եղաւ Պ. Վիւիթրի, որ ճիզվիթներուն եւ անդրլեռնականաց ընթացքը դատապարտեց: Բայց շաբթուս թղթերը դեռ այս վերջին ատենաբանութիւնը մեզ հասուցած չըլլալով, գալ շաբթու կխօսինք անոր վրայ:

Երեքշաբթի օրը Փարիզէն եկած հեռագրալուր մը կը ծանուցանէ թէ Օրէնսդրական ժողովն ուղերձի վիճաբանութիւնը լմնցուցեր եւ կայսերներկայացուցեր է, որ ժողովյն զգայմանց շնորհակալութիւն յայտնելով կը յարէ թէ Գաղղիա գոհ է հիմնական օրէնսդրութեանց պաշտպանութենէն, որք յառաջդիմութիւնը, ազատութիւնն ու ազատութիւնը կերաշխաւորեն գործածուելով: Եւ ուրիշ կարգի մը համար, որոնք ազատութեան գերածումներէն աւելի կը վախնան քան թէ իշխանութեան: Բայց կայսեր այս խօսքերուն վրայ կատարեալ գաղափար մ'ընելու համար իր ատենաբանութեան բնագիրն սպասել պէտք կըլլայ:

Մարտի 27էն Ս. Պապը քաղաքային ընդհանրական ժողովի մը մէջ իր վերջերը յայտներ է Իտալիոյ եկեղեցւոց, եւ Մեքսիկայի Մարքիզաննոս կայսեր կղերական ստացուածները գրաւելու մասին ձեռք առած միջոցներուն վրայ: Այս առթիւ Ս. Պապը ժամանակս մեծ ապականութեան ու անկարգութեան ենթակայ եղած համարելով, շնորհակալ եղեր է կաթողիկէ եպիսկոպոսաց կողմանէ տեսած մխիթարանքէն, որք, կըսէ, եկեղեցւոյ քաղաքային իշխանութեան դէմ հրատարակուած անիրաւ հրամաններէն չերկնչելով, պարծանք կը համարին թէ՛ գործով Հռոմայ աթոռոյն պաշտպան հանդիսանալ: Տարակոյս չկայ թէ Ս. Պապին իբրեւ անիրաւ դատապարտած հրամանները Իտալիոյ եւ Մեքսիկայի կառավարութեանց պատրաստած օրինաց հրամաններն են, որոնցմով վանականաց ստացուածները գրաւուելու եւ ազատութեան մաքուր ձեռքով մը հակառակութիւնները չքացնելու ջանացին:

Լոնտոնի խորհրդարանին ատենէն Պ. Ս. պետերէն մէկը հարցում մ'ըրաւ կառավարութեան վրայ: Իտալական Ռուսիոյ գաղութները մինչեւ ցայսօր ունեցած են Մոլտովլախ իշխանութեան յարաբերական լոյս դիպուածները նոր պատճառներէն, որ պիտի պատերազմի նաւահանգիստներու մէջ գտնուած օտարութիւններ եւ Տաճկաստանին ալ կողմը ըլլալու շարունակ գործակցութիւնը:

Եւրոպայի մէջ խորհրդարանաց ուշադրութիւնը գանձային խնդրոյ թեանց վրայ դարձած է: Եւրոպական տէրութեանց սահմանադրական ընթացք մը ընդունելով գլխաւորապէս գանձային նեղութիւններէ առաջ եկած է, վասն զի քանի որ թագաւորները ժողովրդեան քսակին գլխելու կարօտութիւն ունեցեր են, աւելի ազատութիւններ շնորհելու ստիպուեր են: Ըստ այսմ Անգղիոյ մէջ ազատութիւնը յառաջ երթալով այն մեծ խորհրդարանն արտադրած է որ այսօր Եւրոպայի ամեն խորհրդարաններու կը գերազանցէ: Գաղղիոյ մէջ ալ 1789ի մեծ յեղափոխութիւնն որ բռնութեան վրայ իրաւանց յաղթութիւնը կրնայ կոչուիլ, արքունական գանձուն սնանկութեան գուան հասնելէն յառաջ եկաւ: Մեր օրերն ալ Աւստրիոյ կայսրութիւնն իր գանձային տագնապը չկրցաւ ուրիշ կերպով փարատել՝ բայց եթէ Ազգաց ներդրութիւն եւ խորհրդարան մը շնորհելով ժողովրդեան: Բնութեան մարդեւ 'ի վեր Աւստրիա կամահաճ քաղաքականութեամբ մը՝ չէր կրցած խաղաղութեան երես տեսնել, եւ իր մեծամեծ դաւաճաններ շարունակ իրենց վրայ դըրուած լուծը թօթափելու կը ջանային: Հունգարիա Ռուսիոյ օգնութեամբը նուաճեցաւ, բայց Լոմպարտիոյ գեղեցիկ թագաւորութիւնը վերջապէս Աւստրիոյ ձեռքէն ելնելով Իտալական միութեան ծոցը մտաւ: Գաղղիոյ եւ Իտալիոյ հետ ունեցած ձախող պատերազմէն ետեւ Աւստրիա իր փրկութիւնը սահմանադրութեան մը մէջ գտաւ, որուն արդիւնքն հիմայ կը տեսնուի:

Ատորին խորհրդարանը տէրութեան հաշուեցոյցը քննելու համար մասնաժողով մը կազմած էր, որ կառավարութեան ելեւմտական մեծամեծ ծախքերը դատապարտելով, գանձային խնայութիւններ ու բարեկարգութիւններ առաջարկեց, եւ խորհրդարանն ալ միաձայն հաւանութեամբ ընդունեց այս առաջարկութիւնը: Իտալիոյ վերջին պատերազմէն 'ի վեր Աւստրիա ամեն ջանք 'ի գործ դրաւ իր գանձային վիճակը բարւոքելու համար, բայց իր բոլոր ճգանց հակառակ պարտքն երթալով աճեցաւ, եւ հիմայ այն աստիճանի հասած է որ եթէ անմիջական խնայութիւններ չըլլան՝ սնանկութիւնն անհրաժեշտ է: Կը յուսացուի ուրեմն որ Աւստրիա մօտերս իր զինուորական զօրութիւնները պիտի նուազեցնէ, Իտալիան ալ որ նոյնպէս նուազ գանձային նեղութիւններ կը կրէ, անոր օրինակին պիտի հետեւի, եւ այսպէս Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղութիւնն օր քան զօր կամրանայ:

Իտալիոյ խորհրդարանն ալ այս միջոցիս գանձային խնդիրներու զբաղած է, եւ ազգային երեսփոխանաց վաճառականն ընդունեց: Թուրինէն Ֆլորէնցա ըլլալիք փոխադրութիւնը կը շարունակէ, եւ մինչեւ մայիս վերջերը Ֆլորէնցա իբրեւ Իտալիոյ մայրաքաղաք կըլլայ:

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Փարիզ 13 ապրիլ.

Նիւ-Եօրք, 1 ապրիլ. — Մեծ պատերազմ մ'սկսաւ, եւ դեռ վախճանն յայտնի չէ: Բերուի մէջ յեղափոխական շարժումներ եղան. Սպանիոյ հետ եղած խաղաղական դաշնադրութեան պատճառաւ:

Վիեննա, 5 ապրիլ.

Նիւ-Եօրք, 5 ապրիլ. — Երեք օր պատերազմէ ետեւ՝ Գրանթ զօրավարը դրաւեց Րիչմընտ եւ Բեթերսպըրկ քաղաքները: Լի զօրավարը Լինչպըրկ քաշուեցաւ՝ Գրանթէն հալածուելով, որ շատ ալ գերի բռնեց:

Լի զօրավարին կորուստը 15000ի կը հասնի մեռեալ ու վիրաւոր 25000 ալ գերի տուած է. իսկ Գրանթի կորուստը 7000ի կը հասնի մեռեալ ու վիրաւոր: Շերիտան Աուլթ-Սայտի երկաթուղին աւերեց եւ երեք գունդ հարաւային զօրք գերի բռնեց: Թնդանօթ, 36:

Փարիզ, 18 ապրիլ.

Նիս, 17 ապրիլ. — Ռուսիոյ թագաժառանգ մեծ դուքսն ուղեղի բորբոքմամբ ծանրապէս հիւանդացաւ:

Նիս, 18 ապրիլ. — Մեծ դուքսին վիճակը լաւ դարձաւ:

Ս. Բետերպուրկ, 18 ապրիլ. — Աղեքսանդր կայսրը ձամբայ ելաւ Նիս երթալու համար:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստափառ Ինքնակալը չորեքշաբթի օրը Խաթթի-Հիւմայուն մը ղրկեց Բ. Դուռը, որով Նորին կայսերական վեհափառութիւնը կը հրամայէ որ պաշտօնէից ամենակարեւոր գործերու վրայ Բ. Դրան պաշտօնեայները իր կայսերական ներկայութեամբը ժողով ընելով խորհրդակցին:

Փարիզէն եկած հեռագրալուր մը կը ծանուցանէ թէ օսմանեան արժեթղթոց փոխառութեան խնդիրը յաջող կերպով կարգադրուեր է:

Լեվանթ Հէրըլտ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ մօտերս կայսերական հրովարտակ մը պիտի հրատարակուի, որով Տաճկաստանի մէջ հիմա Վագըֆ եղած ամենայն ստացուածները պարտեզները եւ ծառաստանուած տեղերը Միւլք պիտի համարուին: Այս նոր օրէնսդրութիւնը Բ. Դրան պաշտօնէից ժողովն որոշմամբ օգոստափառ Ինքնակալին ներկայացեր է, եւ եթէ անդրկական լրագրին տուած տեղեկութիւնն ստոյգ է, Նորին վեհափառութիւնն ալ իրեն իր հաւանութիւնը շնորհած է: Այս նոր օրինօք՝ Վագըֆ եղած տուն մ'երբ այրի եւ տեղը ծառատնկուի՝ Միւլք պիտի ըլլայ, եւ երբ վերստին վրան տուն շինուի՝ դետինը Միւլք պիտի մնայ: Լեվանթ Հէրըլտ կըսէ թէ այս կարգը անօրէնութիւնը, որն որ բոլոր կայսերական կառավարութեան երկիրներուն մէջ գտնուած Վագըֆներուն Միւլքի փոխուելուն նախաշաւիղը կըլլայ համարուիլ, Բարձ. Ֆուատ փաշային ձեռնածութեան արդիւնքն է, զոր եթէ, կըսէ, կատարելապէս 'ի գործ դրուի, Թանզիմաթէն ի վեր ոչինչ նուազ օգտաւէտ բարեկարգութիւն մը գործադրած կըլլայ Տաճկաստանի մէջ:

Օգոստափառ Ինքնակալը բարեհաճեցաւ առաջին կարգի Մէճիտիէ կայսերական պատուանշան շնորհելու Կիլիկիոյ Աժենապատիւ Տ. Կիրակոս Ս. Կաթողիկոսին, եւ երրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհելու Աստանայի առաջնորդ Գեր. Տ. Երեմիա Ս. Եպիսկոպոսին, որ քիչ օրէն իր վիճակը պիտի վերադառնայ:

Կայսերական հրամանաւ՝ Զէյթունի գայմագամ Զէյնէլ պէյ Հաճընի գայմագամ անուանեցաւ:

Մաշի գայմագամ Շեվքի էֆէնտին Էդիրնի գայմագամ անուանեցաւ.

Քէալիամի էֆէնտին Խալէբմիր օսմանեան հիւպատոս անուանեցաւ.

Գանուբեան նոյ կուսակալութեան մեծ դատաւոր Նազիֆ էֆէնտին՝ ընդհանուր կուսակալ Վսեմ. Միթհատ փաշային հետ անհամաձայնութեան մը պատճառաւ հրաժարական մատուցած ըլլալով, անոր տեղը Նէճիպ էֆէնտին անուանեցաւ, որ երկար ժամանակ Մանաստրի և Փորփորա դեսպանատանց պաշտօն վարած ըլլալով՝ անգղիական և գաղղիական լեզուաց և եւրոպական օրինաց և կանոնաց ալ լաւ հմտութիւն ունի.

Վսեմ. Էհմէտ Վէֆիք էֆէնտին Պրուսայի գաւառին մէջ կոյսեղական քննչի պաշտօն վարած ժամանակ իրեն դէմ եղած ամբաստանութեանց արժէքը քննելու համար Պրուսա ղրկուած Մէհմէտ էֆէնտին անցեալ շաբթու մայրաքաղաքս վերադարձաւ, և իր տեղեկագիրը Խորհր. Պետական փաշային նախագահութեամբ այս բանիս համար կազմուած մասնաւոր յանձնաժողովին մատոյց. Ըստ վերայ Վսեմ. Էհմէտ Վէֆիք էֆէնտին բացատրութիւններ տալու հրաւիրուելով, ամանց օր մը անցընելու այն բացատրութիւնները տուաւ, որով իր վրայ ձգուած ամբաստանութիւններն հաստատապէս հերքուեցան, ինչպէս ամենայն ոք կը յուսար.

(Լեվանթ Հէրըլտ)

ԱԶԳԱՅԻՆ

Լաւ հնոսնոս նայելով՝ Քաղաքական ժողովն այս շաբթու ալ գումարել օրինաւոր նիստ չէ կրցեր կազմել. Փոխանորդներուն ամեն իրենց յանձնուած պաշտօնը զանց ընելու անարդարանալի ընթացքը կրկնակի գաւառ հեռանք ունի, զոր իբրեւ ազգային թերթ՝ պարտաւոր կը գանուինք, եթէ չնշանակենք. Նախ՝ ազգային Վարչութեան համարումը կը պակսի հասարակաց կարծեաց առջև, և այնուհետև խոստ գժուարին՝ չըսենք անհնար՝ կըլլայ պէտք եղած բարեկարգութիւններն 'ի գործ դնել ժողովրդեան օժանդակութեամբը, և այսպէս Ազգին ապագան վտանգի մէջ կը մնայ, ինչպէս ուրիշ առթիւ ալ ըսած ենք. Երկրորդ՝ ազգային գործոց այսպէս եա ծնալուն պատճառաւ նիւթական անհրաժեշտ վնասներ կը կրէ Ազգը. բողոքներն անլսելի կը մնան, գաւառաց մէջ ազգայինք Վարչութենէն իրենց յոյսը կտրելով՝ կրօնափոխութեան կը դիմեն, վերջապէս նիւթական վնասին հետ բարոյական անպատուութիւն ալ կուգայ բոլոր Ազգին.

Մեք այն չարախօս լեզուները կարհամարհենք, որք առանց քաջալերութիւն և յորդոր տալու շարունակ և անխտիր ազգային Վարչութիւնը կը պախարակեն. կը գովենք այն ազգային պաշտօնատարները՝ որ իրենց ազգասիրական պարտուց անթերի կատարմանը փոյթ ունին, վասն զի գիտենք որ եթէ անոնց մէջ պարտազանցներ կը գտնուին, իրենց պաշտօնը խղճի մտօք կատարողներ ալ պակաս չեն. Բայց երբ մէկ մը պարտազանցութիւնը մեւս կը գանէ, ուրիշներուն ալ վհատութեան և անգործութեան պատճառ կըլլայ, վասն զի սահմանադրական ժողով մ'առանց իր անդամոց ամբողջութեան անկարող է գործ մը անօրինելու.

Իրաց այս վիճակին մէջ մեր նուիրական պարտաւորութիւնն է ազգային Վարչութեան անդամոց ամենց պարտազանցութիւնը յիշեցընելէ ետև, զիրենք օրինաւորութեան հրաւիրել. Եւ որովհետև նոր ընտրութեան օրերը կը մօտենան, յորդոր տալ Ազգային երեսփոխանութեան, որպէս զի այսպիսի ցաւալի վիճակի մ'առաջքն առնելու միջոցները խորհելու և գործադրելու փոյթ ունենան. չմոռնալով նաև որոց խնդրին ալ՝ որուն այսպէս Գամմալէսի որդի պէս կախ մնալը՝ մեծ արգելք մը եղած է ազգային գործոց կանոնաւոր ընթացքին, և պատճառ իսկ Վարչութեան անդամոց վհատութեանը.

Յոպպէէն երեքշաբթի օրը հեռագրով լուր եկաւ թէ ամենապատիւ Տ. Եսայի Ա. Պատրիարքը Կիլիկիոյ առաւօտ Յոպպէ հասեր, և քանի մը ժամ հոն հանգչելէ ետև Երուսաղէմ գացեր է.

Եգիպտոսին կեդրոնական մասունքին նեղման գաւառին վիճակին մէջ Ս. Փրկչի հիւանդանոցին անխնամ չմնալը և մանաւանդ այս Զատկի օրերը մեծ ժողովրդեան պատասխանատուին կարօտելոց մատակարարուած մխիթարութիւնները, որոց մանրամասն նկարագիրն է հետևեալ նամակը, պատիւ կը բերէ թէ՛ հոգաբարձութեան մեծապատիւ անդամոց, թէ՛ այնուամենայնիւ խնամակալ տիկնանց, և թէ այն ամեն բարերար անձանց որ առատաձեռն նպաստներով ձեռնտու եղած են հոգաբարձութեան անձնուէր ջանից.

Կ. Պոլիս 9 ապրիլ 1865

... Խմբագիր.

Ըստ հինգշաբթի օրը Եգիպ. հիւանդանոցը գանուելու պատեհութիւն ունենալով, եթէ աչքաւարտամետի նաց խնամակալութեան և հոգաբարձութեան անդամոց մեծագոյն մասին ներկայութիւնը, սոյնպէս մ'էր չեմ կրնար ըսել, զոր նէ մատրան մէջ մատուցուած Ս. Պատարագը, և քանի սաենէ 'ի վեր անընդհատ ջանիւք շինելու ձեռք զարնուած զգեստներուն մասամբ մը նախորդ երեկոյնէ մասամբ մ'ալ նոյն առաւօտ բաժնուիլը, աշակերտաց ուղերձներն ու երգերը՝ իրաւունք կուտան ինձ զայն ըսելու.

Հիմա պատարագներեց ամենուն ալ հագուստնորոգուեր է, որոյք մէկմէկ ձգեր են իրենց ցնցոտիները՝ մխիթարող ու լուսագոյն զգեստներ կրելու համար, պաշտօնեայք ալ առանձին համազգեստ ունին որ միայն իւր մանրշակագոյն ժապաւէնովը միւսներուն կապոյտ ժապաւէնէն կը տարբերի, իսկ ընդհանուր պատարագնեներն մի և նոյն կերպաս գտակ ունին գլխնին, թիկնոցն ու տափատը իրենց պարզութիւնն ու վայելչութ ձեռք ամեն ճաշակի հաճելի են. Պատիւ ու շնորհակալութիւն պաշտպան Տիկնոջ, խնամակալուհեաց և ամեն ողորմած սրտերու՝ որ իրենց ձեռնտուութեամբ հոգաբարձութեան քրտնաջան ջանից օժանդակեցին, և ցոյց տուին որ Եգիպտ վրայ ծանրացած պարտուց հատուցմանը նախանձախնդիր իրենք կը մտածեն կը գտնեն այն փրկարար միջոցները՝ զորո՛ք 'ի ձեռին ունենալու պարտաւոր եղողներն անգամ գուն ուրեք բնաւել կը յօժարին.

Հոգաբարձութիւնը՝ որ անդադար խնայութեան վրայ նոր խնայութիւն մ'ալ ընել կը ջանայ, խմացանք որ նոյն օրը ներկայ գտնուող անդամներուն հետ նիստ ընելու առեն գտնելով, հիւանդներուն անվճար խնամելու հրաւէր մը մեր բժիշկը ընել առաջարկեր է. այս առաջարկութիւնը առաջին անգամ ընդունելով Մեծ. Տօքթոր Մոզեան՝ որ արդէն հոգաբարձութեան հետ անդամակցութիւն ունի, խոստացեր է երեք ամիս պատարագանին հիւանդները ձրիաբար դարմանել. յետոյ Մեծ. Տօքթոր Ռոփայէլեան հաւնելով իւր արհեստակցին խոստմանը, ինքն ալ յանձն առեր է այս անձնուիրութեան մէջ անոր յաջորդելու.

Հոգաբարձութեան այս խորհուրդը շատ աղուոր է, մանաւանդ որ խընայողական պայմաններ կը պարունակէ իւր մէջ. բժիշկ մը առ նուազն տարին 12 000 դահեկան կարժէ հիւանդանոցին, այս ծախքը հիմակու հիմա կեսու ակէս թեթևցած է.

Կը փափաքինք որ ամենափոքր զոհողութիւնն մ'ալ ընող ազգասէրը նախանձաւորներ ունենայ իրեն և անձնուիրութեանը մէջ հետևողներ. կը փափաքինք որ հասկցուի թէ ադքատ հիւանդանոց մը բատ ինքեան այնչափ կը վերաբերի բժիշկներու՝ որչափ մեր բըժիշկներուն հոգածութեանն առարկայ պէտք է ըլլայ.

Պատարագանին վիճակին վրայ, իւր ամեն պարագաներովը ընդունելով, անտեսութիւն ընելու միտք չունինք. միայն կըսենք թէ հիւանդանոցը մանող այցելուն վարժ աչքով չտեսներ ներքին կարգադրութիւնները, ընակարաններուն մաքրութիւնը, փոփոխական ու անդադար կերակուրները, այլ կը հաւատայ թէ լաւ մատակարարութեան մը շնորհիւն եղած են. իսկ լաւ մատակարարութիւն մը ի՞նչ բանի շնորհիւ. — Մասուկէն զեղուած ողկոյզներուն շնորհիւ, որոց գումարը արդ 100000ն հասած է՝ հինգ ամիս շարունակ հիւանդանոցին մէկ դրամ չտրուելուն համար. քան հազար առանակներուն շնորհիւ, որոնք գուցէ հիմա թաղական խորհրդարաններուն մէջ փտտեցան. այս խնդիրը խիստ յստակ չէ. սակայն մենք կընդրենք հաւատալ թէ հոգաբարձութիւնը մէկ կողմէն խնայողականութեանէ սկզբունքներու վրայ չափած է իւր մատակարարութեան գրութիւնը, մէկ կողմէն ալ իւր անհնարին աշխատանքը բացառիկ օժանդակութիւն. Նէր և գլխաւորաբար խնամակալուհիներուն ձեռնտուութիւնը կընդունի.

Բայց այսօր հիւանդանոցին բարեբաստիկ երեւցած վիճակը կրնայ մինչև վաղը տեւողութիւն չունենալ, պէտք է անոր կայունութիւնը գրական միջոցներով ապահովել. ո՞ւր էր թէ անոր ապագայն ապահովութիւնը ազգային խնամութեան խորհրդոց նիւթն ըլլար.

Ուսումնարանը այցելութիւն ընել խմացանք որ Գ. Սիմոն Ֆէլէկեան հիմա հոյակապը սկսեր է կիրակի օրերն անձնուիրաբար դասախօսութիւն ընել. Գ. Նիկողոս Թաշճեան փորձառու հայ երաժիշտին կողմանէ զըրկուած երկու ընկերոսէր աղնիւ երիտասարդներ ալ, Գ. Գէորգ Յովակիմեան և Գ. Երամ Խմիչեան, շաբաթը երկու երեք անգամ ձայնափորձութիւն գաս տալ կեւթան աշակերտաց.

Այս անձնուիրութիւնները համակրութեամբ և պատուով կրնանք փախարինել, և աւելի աւելի ալ կարծեմ չեն խնդրեր անոնք.

Նրէկ՝ ուրբաթ՝ Պալըքլը օր, Կոստանդեան Գերապատիւ Յովհաննէս Եպիսկոպոսը հանդիսաւոր պատարագ մատոյց մատրան մէջ. հիւանդանոց ինծնէ՛ անձանց թիւը լեցուն էր, իսկ գանձանակները մատուցուած մեծութիւնը չեմ գիտեր ինչ համեմատութեամբ կրնայ բաղդատել անոր հետ.

Խնամակալուհիներէն և հոգաբարձուներէն ոմանք հոն էին. առանցմէ զատ այցելուներ ալ. մասնաւոր ճաշ տրուեցաւ պատարագներուն. ամենքը գոհ էին և ուրախ. Ճշմարիտ է որ երբ հեղ մը սկսինք մենք մեր խմացական և նիւթական կարգաւորութիւններէն մէկ մէկ բաժին հանել, զանոնք մեզմէ պակաս ստացող նմաններնուս, այլ և և կարօտելոց ինչ է՝ չգիտի զգանք.

Այս կրկին հանդէսներուն պարագայից վրայ ունեցած քիչ մը տեղեկութիւններս ու գիտողութիւններս ձեզ և ձեր օգտակար լրագրոյն ընթերցողաց հաղորդելու մօօք է որ ներկայս կուղղեմ Ձեզ... խմբագիր, հրատարակելու խնդրանօք.

Մնամ * * *

Իզմիրէն եկած նամակները կը ծանուցանեն թէ անցեալ ամսոյ 21ին կիրակի օրը Իզմիրի երեսփոխանական ժողովն 24 աշխարհական անդամոց ընտրութիւնը օրինաւորապէս կատարուեր, հետևեալ մեծապատիւ անձինք առաւելագոյն քուէով երեսփոխան ընտրուեր են.

Սիմոն աղա Վէմեան.
Մկրտիչ » Իզքիլեան.
Թադէոս » Սմպըլեան.
Գօրոս » Վարպետեան.
Երրահամ » Կարապետեան.
Մարտիրոս » Երփինեան.
Խաչատուր » Եղազարեան.
Կարապետ » Շահինեան.
Գէորգ » Սուլթանեան.
Գուկաս » Գ. Պալթազարեան.
Մարտիրոս » Թադթադեան.
Ստեփան » Չէլիկեան.
Յարութիւն » Քէօսէեան.
Եփրեմ » Պուրունսուզեան.
Գրիգոր » Իսմաեան.
Խաչատուր » Յօհ. Իզքիլեան.
Յակոբ » Պառաքաշեան.
Յակոբ » Վարպետեան.
Աւետիս » Գօշաճեան.
Գէորգ » Վէմեան.
Մ. Եսայեալ » Սրապթալեան.
Կիրակոս » Իզքիլեան.
Ստեփան » Յօհ. Տէտէեան.
Ստեփան » Սմպըլեան.

Հետևեալ նամակին առած տեղեկութիւնները պատիւ կը բերեն Տրապիզոնի Գեր. Առաջնորդին և տեղւոյն ազգային ժողովներուն, և արժանի են օրինակ ըլլալու ուրիշ շատ տեղերու առաջնորդաց և ժողովոց.

... Խմբագիր.

Ինչպէս ուրիշ շատ քաղաքներ, անանկ ալ հոս Տրապիզոնի մէջ սովորութիւն ըլլալով քաղաքացիք ամսոյ մեծաւ մասամբ քաղաքիս մէկ ժամէն մինչև չորս ժամ հեռաւորութեամբ գիւղերը կը ցրուին. աւանդով գիւղացւոց աշակերտաց գրեթէ երեք ամսոյ չափ չկրնալով դպրոց յաճախել, իրենց թանկագին ժամանակը պարապ կանցընեն խեղճ լեռնական գիւղերը.

Արդէն յայտնի է ազգայնոց, որ Տրապիզոնի հայք ունեցաւ միւսներէն դպրոց մը. դպրոց մը՝ որ ոչ միայն արտաքին, այլ և ներքին բարեկարգութեամբ ու չքնաղութեամբ օր քան օր յառաջ երթալու վրայ է ազգային Խորհրդոց և Ս. Հօր բարեջան աշխատութեամբ. դպրոց մը՝ որ երեք ամէ՛ 'ի վեր է օրինաւոր բարեկարգութեամբ ու գովելի յառաջդիմութեամբ կը փայլի. Ուսումնական Խորհուրդը նկատելով երեք ամսուան նոր աւքի ելլող աշակերտի մը գիւղացիութենէն զալիք ցաւալի հետեւանքը, զանոնք գիւղացիութենէն հեռացընելու միջոց մը գտնելու համար խորհրդակցելով դպրոցին մեծաջան անօրէնութեամբ հետ որոշեց դպրոցիս մէջ հանդէս մը պատճառաւ հասարակութիւնը և գլխաւորապէս ծնողք մէկ տեղ ժողովելով, յայտնել անոնց գիւղացիութենէն յառաջ գալիք ցաւալի հետեւանքը, ու յորդորել որ իրենց զաւակունքը լեռները հանելով դպրոցէն ետ մնալու պատճառ չըլլան.

Եւ ահա Ուսումնական Խորհրդոց առաջարկութեամբ առ Տնօրէնութիւնն դպրոցիս անցեալ 28ին Ծաղկազարդի օրը դպրոցին մէջ չքնաղ հանդէս մը տեղի ունեցաւ այսպէս. — Առաւօտուն եկեղեցիէն անմիջապէս ետքը ժողովուրդը 'ի դպրոց դիմեց, այն մեծ սրահին ներածին չափ խուռն բազմութիւն մը հանդէսին բացուելուն կսպասէր. այն մեծ սրահին ճակատը աշակերտք և աշակերտուհիք օրինաւոր կարգադրութեամբ ու պարկեշտութեամբ շարուած իրենց ծնողքը կ'ուրախացընէին, ուր ներկայ էին նաեւ չասերուն մայրերը, որոնք իրենց զաւակաց և գլխաւորապէս իրենց աղջկանց սաանց մէկ հանդէսը տեսած հրճուելով և փափաքելով ներկայ գտնուիլ, անոնք ալ դասարանը հաւաքուելով իրենց զաւակաց պարկեշտութեանը վրայ կուրախանային. Հանդէսը բացուեցաւ դպրոցիս արդոյ անօրէն Պ. Ներսէսի կարճ ու ազդու ատենաբանութեամբը, որուն յաջորդեցին հայկական ընտիր երգերու ընդմիջմամբ Պ. Սարգիս Տէտէեանի, Պ. Յովհաննէս Սանքսարեանի և օրիորդ Եալաքսէ Սէֆթիրեաքեանի կարդացած ճառերը. այս առաջին անգամն է որ Տրապիզոնի մէջ սաանկ դպրոցական հանդէսի մը առեն աշակերտուհի մը ճառով մը հանդերձ իր ծնողաց կը ներկայանայ. Ասոնցմէ ետքը « Զար Գարեգինին դարձը » անուն տրամախօսութիւն մը ներկայացուցին Պարոնայք Զօրաբաքէլ Ծօրճեան, Սահակ Յովէֆեան, Աւետիս Ճգնաւորեան, Սեդրաք Ռոստիկեան, Պետրոս Մեղաւորեան, Նշան Մալըմեան և Սարգիս Մանաֆեան; որոնց մէջ Պ. Ճօրճեան հօր մը իր զաւակին կրթութեան ու դաստիարակութեանը վրայ ունեցած ջանքին գեղեցիկ դերը կը ներկայացընէր, և Պ. Յովէֆեան ալ կը ներկայացընէր ասոր հակառակ հօր մը իր զաւակին կրթութեանը մասին անտարբեր մնալով իր չափազանց սպօրինաւոր սէրը իր զաւակին վրայ. այս տրամախօսութիւնը ոչ սակաւ ազդեցութիւն ըրաւ հանդիսականաց, և մանաւանդ մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ ծնողաց Զար Գարեգինին դարձը գալը, ու իր ծնողքէն թողութիւն խնդրելով և արտասուելով միանգամայն անոնց ծնողական աջը համբուրելը, և փոխադարձաբար ծնողաց բատ իրենց որբազան պարտաւորութեան ներողամտութեամբ համբոյրնուիրելը իրենց չարութենէն դարձի եկող Գարեգին զաւկին. այս մեծ ազդեցութիւն ըրաւ այս կէտը ծնողաց դասուն, որոնց աչքէն արտասուաց կաթիլներ կը տեսնուէին. Տրամախօսութեան ետեւէն յաջորդեց քաղաքացի երիտասարդի մը կարճ ատենաբանութիւնը. և 'ի վերջոյ Ս. Առաջնորդ հայրը ազդու ատենաբանութեամբ, յորդորական խրատներով, պարզ կերպով բացատրեց ներկայացուած տրամախօսութիւնը. և ծնողաց աչքին առջև բերելով աշակերտաց գիւղացիութեան ցաւալի հետեւանքը, յորդորեց որ ետ կենան զաւկընին գիւղերը ու լեռները պըտըտցընելէն, որպէս զի աշակերտք իրենց ուսմունքէն ետ չմնան. Եւ այսպէս նոյն առօր չքնաղ հանդէսը վերջանալով Ս. Հօր քաջալերիչ խօսքերովը ու պահպանիչովը՝ հանդիսականք գոհ սրտիւ մեկնեցան յայտնելով իրենց գոհունակութիւնը թէ Ս. Հօր, թէ Թաղական և Ուսումնական խորհրդոց, թէ դպրոցի Տնօրէնութեան և թէ բարեջան դասատուաց, որոնց ամենուն սիրտը միացած ձեռք ձեռքի տուած դպրոցին յառաջդիմութեանը կաշխատին. Այսաւուր հանդէսը, մեծապատիւ տէր, և մանաւանդ այս գեղեցիկ տրամախօսութիւնը այն առաւձան ազդեցութիւն ըրաւ հանդիսականաց և գլխաւորապէս ծնողաց դասուն, որոնց գուարթ դէմքը և անոնց մէկ նայուածքը կարծես թէ ուխտել էր չարունակել իրենց ջանքն ու աշխատութիւնը դըպրոցը յարատեւութեան մէջ պահելու մասին, որոնց բարեջան աշխատութեամբը աղջկանց դպրոցն ալ արդէն բարեկարգուած յառաջդիմութեան մէջ կը տեսնուի. Հոն ալ ուսումնական դասատուութիւններ, հայկաբանութիւն, թուաբանութիւն և այլ պիտանի ուսմունքներ կան. միայն ձեռագործի վարժապետուհի մը կը պակսի. կը յուսանք եւ վստահ ենք որ քիչ ատենի միջոցաւ այս կարօտութիւնն ալ կը լեցուի մեր քաղաքացի ազգայնոց բարեջանաշխատութեամբը, որ արդէն հասկցած է դպրոցին մէջ ձեռագործ արհեստներու հարկաւորութիւնը.

Մնամ եւ այլն.

Տրապիզոն Ե. Ա. ԷԼՄԱՍԵԱՆ.
30 մարտ 1865.

Հետեւեալ նամակն ալ նոյն խնդրոյն հակադարձն է.

Երզնկա 20 մարտ 1865.

... Խմբագիր.

Այն բարձրագոյն դասը՝ որ հայուն յառաջդիմութեան ասպարէզ կը բանայ, գաւառաց նկատմամբ՝ սփռի ուսմին գաւառաց ազգասէր առաջնորդներու Սահմանադրական ընթացքն, որոց նուիրական կոչումն է պարտուց եւ իրաւանց գործադրութեանը հսկել, եւ իրենց օրինակով զգաւառայինքն ալ յայնմ ընտելացնել ջանալ, գաւառները՝ որոնք մեծ մասամբ զուրկ են գիտութեան լոյսէն ու ազգութեան զգացմէն. իբրեւ սխալ հիւանդ՝ ամենայնիւ կարօտ են քաջահմուտ բժիշկներու, այսինքն գործունեայ առաջնորդներու անդուլ ջանքերուն. բայց աւաղ.

Երզնկա՝ որ այսօր Օսմանեան ասիական բանակին կեդրոնն է եւ կուսակալութեան մը տեղ, վեց եօթը տարի առաջ առաւել ըզգալի յառաջդիմութեան քայլ եր կառնէր քան թէ այժմ, որ բոլորովին անգործութեան մէջ կասած՝ իւր վրայ նայողներ սիրտը արեամբ կը լեցնէ. ասի ըսել սուտը մեզի այլ ոք չէ, բայց եթէ անկազմնասիրութիւնն ու ճշմարտութիւնը, որոց վրայ յենած ներկայս կը ձեռնարկեմ.

Երզնկայու ազգային գործերն ամբողջ, քաղաքական ժողովը եւ Թաղական խորհուրդները դադարեալ, աղքին խորհոդ եւ ոչ ոք, դպրոցներն անբարեկարգ, հաշտական միութիւնը երկճղեալ, ազգայինք իրարու դէմ ոխացող, եւ առանց սկզբնաւորի եւ առաջնորդի միայն վիճակիս Պատրիարքական փոխանորդն երկգլխի ընթացքը. հօս ամենք սիրտ ըսեն մեզ, թէ վարդապետը զքեզ յարգողն էր, ի՞նչպէս կըլլայ որ նորա ընթացից վրայ աչառութիւն չեն ըներ. քաւ լիցի. ինձի համար նախամեծար է հասարակաց օգուտը ու ընդհանուրին չահը, եւ ոչ վարդապետի կամ եպիսկոպոսի առ իս ունեցած բարեկամութիւնը՝ թէ եւ իմ՝ իսկ ծնողս ըլլայ.

Երզնկա՝ իրեն միջոց յետագանութիւն կը դատէր այնպիսի մէկն ունենալ իրեն իրաւասութեան գահուն վրայ բազմող, յորմէ ոչ երբեք բատ ազգային օրինաց ընթացք մը նշմարեց, հասարակաց օգտին անփութութիւն, սահմանադրութեան գործադրութեանը մասին անհոգութիւն, դպրոցաց եւ եկեղեցեաց հասոյթներուն մէջ անիրաւութիւն, զԵրզնկացիքն իրարու դէմ անարդանաց եւ կռուոյ մղելու ջանք, արքեայ'ի կրից յանիրաւի յատեան եկեղեցեաց քահանաներ դանակծելով, անլուր հայհոյութիւններ ընել, եւ բազմիցս յանդուգն յանուանէ առ ազգայինս ամենայն անիծից բող եւ նզովից չանթեր արձակել. միանգամայն ճարտար իր քսակին ուռեցընելու բարձր վաճառց մը ժամանելու յուսով, փոխանակ բարեկարգութեան փոյթ տանելու՝ որ միակ միջոցն է. Մեծապատիւ տէր, մեր այս խօսքերուն առարկան՝ ինչպէս տեսնուեցաւ՝ Բագուանեան Պետրոս վարդապետն է, որուն նուաստ գաղափարը եւ անխոհեմ ընթացքը ազգային Վարչութիւնը ժամանակին կչռելով, մինչեւ անմիջ Երզնկայիք զանի առաջնորդ կը խնդրէին, իր համարման անարժան ըլլալը յայտնելով սապէս արձանագրեց. « Արբազան Պատրիարքը եւ կրօնական ժողովը այլ եւ այլ նկատմամբ զանի առաջնորդութեան յարմար չդատեց. ուստի լոկ Պատրիարքական փոխանորդ անուանել առաջնեց. »

Մեծ. Խմբագիր, մեր նպատակը առայժմ քանի մը բառով տեսութիւն մը ընել ըլլալուն, հարկ չեմ համարեր իր Երզնկա մուտ առնելէն մինչեւ ցարդ՝ « Բաժանեա եւ տիրեսցես » սկզբանց ծառայելով ըրած անխոհեմութեան արդիւնքներն ստանօր պատմելու.

Բագուանեանը՝ տեսնելով որ ազգայնոց մեծագոյն մասը իրմէ պժգեալ, եւ քաղաքիս չորից եկեղեցեաց համախորհուրդ թաղականք եւ քահանայք իր ընթացից նկատմամբ բողոքեր են առ Քաղաքական ժողովն վիճակիս, եւ նա ալ իր լըսածն ու տեսածը առ Ազգ. Կեդրոնական Վարչութիւնն իր յայտագրովն սփռի հաղորդէ, քանի մ'օր այլ ընդ այլոց խօսքերով ժողովրդոց մէջ անօրինակ խռովարարութիւն յուզելէն վերջը, իբր թէ չորս հինգ անձ իր ընթացից խափանարար են, ոմանց ձեռքով եւ անձամբ շատ մը ստորագրութիւններ հաւաքելով դիմեց 'ի Պօլիս, իր դէմ հանրագիր գրողը եւ ստորագրութիւն գնողները անիծելով.

Արդ, այս Պատրիարքական փոխանորդին յառաջնորդութիւն վերահաս տարիը ուղղողներուն, նոյնպէս եւ բնաւ չուզողներուն անկեալը Վարչութենէն կախեալ է. Կը յուսանք որ նա ալ Երզնա-

տեք կշռելով. եւ արդի Երզնկան քաջ հետազօտելով 'ի պարզութիւն Երզնկացւոցս բարկիւ ու գեղեցիկ տնօրինել կը բարեհաճի։

Ցուցարութիւն ազգային վարչութեան եւ 'ի անդիկութիւն ազգայնոց 'ի չնորհս քաղաքացիին լրագրոյդ հրատարակելոյդ կը խնդրեմ։

Մնամ եւ այլն. Թ. Մ. Ս. Բ...։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմանեան տէրութիւն խաղաղութեամբ և բարեկարգութեամբ անցնելու համար թէև ծանրաքանութիւնն այս տարի մեծ զգուշութիւններ ձեռք առած էր, այսու ամենայնիւ հրապէն պարպելու վանառական սովորութիւնը չկրցաւ բոլորովին անհետացնել, և դարձեալ արփածներ պատահեցան տեղ տեղ, թէ և ոչ անցեալ աւելի տարիներուն չափ։

—Քոսօվօ անունով նորաշէն պատերազմական կրինայարկ նաւն և Օրթօկիւղ և Խիւտավէնտիկեար ֆրգաթանները՝ որ անցեալներն Անգլիա ղրկուած էին պատուական մեքենայնիներնին բռնելու, անցեալ հինգշաբթի օր մայրաքաղաքս հասան, և սովորական թնդանօթներն արձակելէ ետև՝ Տոլմա-Պաղչէյի կայսերական պալատին առջև երկաթ նետեցին։

Սոյրածեալ օրը օգոստափառ Ինքնակալը Քոսօվօ կրինայարկին այցելութեան երթալով, ժամ մը կեցաւ մէջը, և բոլոր նաւաստիներն արքունական պարգևներով վարձատրելով ետ դարձաւ։ Կըսուի թէ նոր երկաթապատ նաւերն ալ մօտ օրերս Թուլոնէն Կ. Պօլիս պիտի հասնին։

—Կայսերական թղթատարութեանց վարչութիւնը կը ծանուցանէ հասարակութեան, թէ մայրաքաղաքիս ամեն փողոցներն անուն և տուներն ալ թիւ ունենալով, փափագելի է որ գաւառներէն նամակ ստացողներն իրենց հասցէն թղթակիցներնուն իմացընեն, որպէս զի նամակներն ուղղակի իրենց ձեռքն հասնին։

—Փէվզիի Օսմանիէ ընկերութեան անօրէն Սալիհ պէյն հրաժարական տուած ըլլալով, անոր տեղ ծովային զինուորութեան ընդհանուր տեսուչ Խալիլ պէյն ... ընկերութեան անօրէն անուանեցաւ։

— Մեր ընթերցողներէն շատերը թերևս չեն գիտեր թէ հայ խմբագրութեան կենդանաբանական ցանկին մէջ ... թռչող թերթ մ'ալ կը գտնուի, Պէզճեան Թովնիկ անուամբ, որուն թևերը թէ և Խորասի թևերուն նման արևուն ջերմութեան առջև ... անկարող, բայց իր համառ պաշտօնակիցը միայն չթողլու համար՝ այս անգամ իր փոքրիկ կտուցովը Մասիսի տողերը ցաելու փորձ փորձեր է։ Այս անակնկալ օժանդակութիւնը՝ որ Մեղուին մեղք գէմ բացած բանակաւն վրայ հասնելով՝ իր բոլոր հսկայական ծանրութեամբը յաղթութեան ժառը հարկաւ ... 'ի այն կողմը կը հակեցընէ, անտարակոյս մեծ փառք և պատիւ կը բերէ Մեղուին, և ասոր համար մեք ալ մեր խնդակցութիւնը կը յայտնենք։

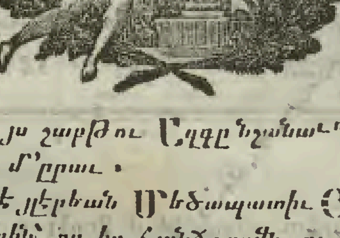

Այս չարթու Աշըլնշանաւոր կորուստ մ'ըրաւ։

Պէյլէրեան Մեծապատիւ Յակոբ էֆէնտին՝ որ իր հանճարովն ու գործունէութեամբը յառաջ երթալով ու մեծնալով՝ քանի մը տարիէ 'ի վեր հայոց գլխաւոր սեղանաւորաց դասուն մէջ պայծառ կը փայլէր, և իր ազգասիրական առատաձեռնութիւններովն ու բարերարութիւններովը մեծ յարգ և համարում ստացած էր Աշըլի մէջ, կիրակի իրիկուն յանկարծական կաթուածով մահկանացուն կնքեց 'ի հասակի 50 ամաց, 'ի խոր սուգ ընկղմելով իւր տարաբաղդ ընտանիքն, և մեծ կսկիծ պատճառելով համայն ազգին։

Յուղարկաւորութիւնը հետևեալ օրը կատարուեցաւ մեծահանդէս շուքով, և մարմինը Գումգափուի ... Ս. Յարութիւն եկեղեցին թաղուեցաւ Բ. Պատրիարքին շնորհած յատուկ արտօնութեամբը։

Երկու զաւակ կը թողու հանգուցեալ Յակոբ էֆէնտին, մէկը տղու, տատանելով մեծ պատանի մը, և միւսը աղջիկ, որոյ կրթութեանը մեծ խնամք տարած էր և դեռ կը տանէր։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
Գ.

Եւրոպական ազգաց տնտեսական վիճակը, եւ քանի մ'ընդհանուր տեսութիւնք։

Հին Եւրոպայի երկրագործ ժողովուրդներն 'ի սկզբան փոքր աւաններու մէջ բնակող հասարակութիւններ էին, և երկիրն ալ զանոնք կազմող ընտանեաց մէջ բաժնուած էր։ Երբեմն այն աւանները, որոց բնակիչներն աւելի համեստ էին, իրարու հետ դաշնակցութեամբ կը կապուէին։ Իւրաքանչիւր ընտանիք ինք կը հոգար իր պարէնը, զգեստներն ալ կանայք կը գործէին։ Ոչ տուրք կար և ոչ բռնակալ բանուած տէրութեան պաշտօնատարներ, եղածներուն ալ երկրէն բաժին մը կը տրուէր զոր գերիներն իրենց համար կը մշակէին, իսկ ամեն քաղաքացի 'ի պահանջել հարկին զէնք կառնուր հայրենիքը պաշտպանելու համար։ Այս երկրագործական վիճակը, որ կրնանք ըսել թէ ամենէն երջանիկն էր՝ մասնաւոր յառաջադիմութեան ալ նպաստեց, մանաւանդ այն տեղերը, որ իրենց ծովեզերեայ դիրք, հեռաւոր երկիրներու բնակչաց հետ ալ հաղորդակցութիւն հաստատած էին։

Սակայն այս մանրիկ հասարակութիւնք՝ իրենց անհամերը բազմանալուն կամ հնձոց նուազութեան պատճառաւ յաճախ իրարու հետ պատերազմելու կը հարկադրէին։ Շատ անգամ ալ խմբովին գաղթականներ կերթային, ուր սուր 'ի ձեռին տկարագոյն ժողովրդոց վրայ իյնալով, զանոնք կը վանէին կամ իբրև գերի իրենց կը ծառայեցնէին։ Աշխարհակալութեան հրապոյրը յորդորեց նաև որ պատերազմունէր հասարակութիւնք, իրենց մերձակայ ազգաց վրայ ելնելով նուաճեցին և հարկատու ըրին, որով իրենց հարստութիւնն ալ աճելով գեղարուեստներն ու գրականութիւնը մշակեցին։ Այս վիճակիս մէջ էր հելլենական քաղաքակրթութիւնը։

Բայց այն փոքր հասարակութիւնք, որք փոխանակ հարկապահանջութեան իրենց տիրապետած երկիրները կը գրաւէին, կամ անոնց մեծամեծներն ալ իրենց քաղաքացեաց կարգը կանցունէին, ինչպէս ըրին առաջ Հռովմայեցիք, տիեզերական աշխարհակալութիւնն ալ իրենց ձեռք անցուցին։ Այսով հարստութեան մեծ անհաւասարութիւն մը ծագեցաւ, վասն զի երկիրներն ընդհանրապէս քանի մը մեծ ընտանեաց կալուածն ըլլալով, ժողովուրդը որպէս գերի կաշխատէր, անոնց զեղխութիւնն և մնափառութիւնը գոհ ընելու համար։ Վերջապէս այս վիճակն ալ բոլորովին փոխուեցաւ հիւսիսէն թափուած բարբարոսաց խուժանին առջև, և Հռովմէական քաղաքակրթութիւնը, որ յունականին վրայ պատուաստեալ էր, անոր հետ 'ի միասին անհետացաւ եղաւ։

Այս նոր կերպարանափոխութիւնը Եւրոպայի բնակիչներն երկու կարգ բաժնելով յաղթողք և յաղթեալք, աւատական (ֆէօտալ) ըսուած դրութեան ծագում տուաւ*։ Ընդհանուր երկրին տէրերն եղան յաղթողները, որոց մշակներն ըլլալու հարկադրեցան յաղթուողները։ Ասոր այս վերջնոյ ճար չէր մնար բայց եթէ իրենց խնայութեամբ աւելցուցած արդասեօք իրենց ազատութիւնը գնել և տանուտեր տեղեր խոյս տալ՝ կամ փախչելով հոն ապաստանիլ։ Այս ազատեալ մշակները (սէրֆ) իրենց ապրուստն հոգալու համար արուեստաւոր եղան, և իրենց ձեռագործներն հողային բերոց հետ կը փոխանակէին։

Եւրոպական ընկերութիւնն այս եղանակաւ Ասիականէն բոլորովին տարբերեցաւ, վասն զի հարստութիւն Ասիոյ մէջ միայն պալատականաց բաժին ինկած էր, այլ Եւրոպայի մէջ շատ մը կալուածատերց, որք իրենց մշակները հպատակութեան մէջ պահելու համար շարունակ զէնք կրելու պարտաւորեալ էին։ Տակաւ առ տակաւ անձանց և ստացուածոց ապահովութիւնը հաստատեցաւ, արուեստներ ... զարգացան, ազատութիւնը դարձեալ, և աւատական Եւրոպա աւետաւորական Եւրոպայի փոխակերպեցաւ։ Ասանկով ժողովրդոց ստորին կարգն իր աշխատութեամբ ճարտարութեամբ և վաճառաշահութեամբ հարստութեան մասնակից եղաւ, և Եւրոպացւոց Պուրժուազի ըսուած միջակ մասը կազմեց, որուն վրայ թէ և աւատական ազնուականութիւնն երկար ատեն արհամարհանօք կը նայէր, բայց իր ամբարտաւան շռայլութեամբ՝ միայն իր կործանումը փութացուց։

Ասոնց բոլոր աշխատութեան նման աշխարհս աւելի հարուստ է քան թէ հին ժամանակները, և տարուէ տարի երկիրն տուած արմտեաց առատութիւնը, ոչ միայն երկրագործները կը պահէ, այլ և արուեստաւորները՝ վաճառականներն ինչպէս նաև ամեն կարգի զբաղմունք ունեցող կամ չունեցող անձինք։ Այս հրաշալի արդասիքն յառաջ բերողն ազատութիւնն ու ապահովութիւնն է, և ասոնց պակասութեան համար էր որ հին ժամանակներն այնչափ սարսափելի սովեր կը պատահէին։ Մարդս երբ կը տեսնէ որ իր աշխատութիւնն յաւերժ պիտի երթայ, այն ատեն կա՛մ բնաւ չաշխատիր, կա՛մ իր ապրուստին համար պէտք եղածէն աւելի բան չարտադրեր։ Ասոր արևելեան երկիրներուն մէջ՝ ուր ստակաւ կարգաւոր ապահովութիւն չգտնուիր և հաղորդակցութիւնները դժուարին ու վտանգաւոր են, ընդհանրապէս աղքատութիւնը կը տիրէ թէև երկիրն ամենէն արգաւանդ ալ ըլլայ։

Բայց արևմտեան երկիրներուն դառնալով՝ իրենց արտադրութեան կենսական պիտոյից բաւական ունենալէն 'ի զատ, կարող կրնէ նաև իրենց բնակիչները նաւատորմիղներ ու բանակներ պահելու, հասարակաց շինութիւններ ընելու, գաղթականութիւններ հիմնելու, ժողովրդական կրթութիւնը տարածելու, մէկ խօսքով բոլոր այն կարևոր բաներն ընելու՝ որք թէպէտ առանց ծախուց չեն ըլլար՝ բայց զանոնք ընողներուն ալ տակաւին իրենց պէտք եղածէն աւելի կը թողուն։ Այս նոր հասարակութիւնք ալ մեծապէս կը տարբերին իրարմէ հարստութեամբ, վասն զի մանք իրենց բնաւորական միջոցներն անթերի գործածելով ուրիշներէն աւելի արդասիք յառաջ բերած են։ Այսպէս՝ հարստութեան արտադրութիւնն ու բաշխումը զանազան տեղեր և զանազան ազգաց մէջ մեծ տարբերութեան ենթակայ եղած է, ուստի հարուստներուն ու աղքատներուն վիճակն ալ ամեն տեղ տարբեր կերպարանք ունի։ Տեղեր կան՝ ուր երկիրը երկրագործին ստացուածքն է. տեղեր ալ կան՝ ուր կալուածատերք վարձու կուտան իրենց հողերը կամ վարձաւոր տեսուչներու ձեռամբ մշակել կուտան։ Նմանապէս տարապայմանագործութեան անհամներն իրենք կը ... իրենց ընտանիքն ալ խմբովին կը գործածեն. երբեմն ալ բազմաթիւ գործաւորներ մէկտեղ կաշխատին, որոց արուեստանոցն ու արուեստական մեքենաները հարուստ տարապահաց ստացուածքն են։ Վաճառականութեան մէջ ալ, մեծամեծ գործողութիւնները մեծ դրամագլուխ ունեցողները միայն կրնան ընել. իսկ մանր վաճառականներն՝ որք համեմատաբար կերպով ընդարձակ դրամագլուխ մը կը գործածեն, խանութներու մէջ առևտուր կընեն, կամ երբեմն հարուստի մ'ընկերութեամբ մեծ առևտուր կը բանան։ Ասոնցմէ 'ի զատ աշխարհիս շատ կողմերն ալ հին վիճակը փոխուած չէ. որսորդ ժողովուրդներ կան տակաւին Ամերիկայի մէջ, վաչկատուններ Արաբիոյ և հիւսիսային Ասիոյ մէջ։ Ասիոյ նոյնը մնացած է ինչ որ էր յառաջ, և Ռուսիոյ մեծ կայսրութիւնն ալ աւատական Եւրոպայի հազիւ թէ կերպարանափոխ եղած մէկ պատկերն է։

Մարդկային սեռին մէջ հարստութեան զանազան կերպով արտադրութիւն ու բաշխուիլը շատ պատճառներ կրնայ ունենալ, բայց զանազան ազգաց տնտեսական վիճակը գլխաւորապէս իրենց Ֆիզիքական կամ բարոյական կացութենէն ալ կախում ունի։ Ֆիզիքապէս՝ երկրի մը գիւղը և բարոյապէս ընկերական կարգադրութիւններն ու յարաբերութիւնները մեծ ազդեցութիւն կունենան ժողովրդոց վիճակին վրայ, ուստի առաջինը բնական գիտութեանց և արուեստից ներքև կիյնայ և երկրորդն ալ քաղաքական տնտեսութեան։

Արդ ասկից յայտնի կըլլայ որ հարստութեան արտադրութեան մէջ շատ մը բնական պատճառներ կը գործակցին, բայց բաշխումը մարդոց կարգադրութիւններէն յառաջ կուգայ. այսինքն օրինաց և սովորութեանց հետևութիւններէն, Տէրութիւններն ու ազգերը կրնան այս կարգադրութիւններն որոշել, սակայն իրենց ձեռքը չէ անոնց գործողութիւններն ուղղել, ուստի հարկ կըլլայ նորաքննել հետազօտութիւններ ընել հարստութեան արտադրութեան և բաշխման օրինաց և անոնց հետևութեանց վրայ, զոր համառօտիւ աչքէ պիտի անցընենք մեր հետագայ յօդուածներուն մէջ, առաջինէն՝ այն է Արտադրութենէն սկսելով։

Գ. Վ. ՓԱՌՆԱՍԵԱՆ

* ... թագաւորաց անկման ատեն, անոնք որ անզօրէին զօրաւոր և հարուստ մարդոց պաշտպանութեան դիմեցին՝ փոխարէն իրենք ալ ծառայութիւն և հպատակութիւն խոստանալով։ Ասկից առաջ ... աւատական պարոններ կոչուեցան և վերջիններն ալ մշակք (սէրֆ)։

ՊԱՏԺԱԿԱՆ
ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

(Շարունակութիւն*)

ՅՕԴ. 60. Տէրութեան կանոնաւոր զօրքերը կամ ոստիկանութեան զինուորները գործածելու իշխանութիւն ունեցող որ և իցէ անձ մը՝ եթէ այն զօրքերը տէրութեան հրամայած զինուորագրութիւնը խափանելու գործածել ուզէ կամ այնպէս հրաման ընէ, մշտնջեան աքսորով կը պատժուի։ Եւ թէ իր այն կամքը կամ հրամանը կատարուի, այսինքն՝ եթէ զօրքերն ալ այն ապօրինաւոր հրամանին հնազանդելով՝ կայսերական կառավարութեան հրամաններն իրօք խափանուին, այն հրամանը տուող անձը մահուամբ կը պատժուի։ Իսկ այնպիսի ապօրինաւոր հրամանի մը հնազանդող զօրաց հրամանատարներն ու գլուխներն ալ ժամանակաւոր շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուին։

ՅՕԴ. 61. Ով որ Տէրութեան վերաբերեալ շէնքեր և ամեն տեսակ պաշարի մթերանոցներ կամ շտեմարաններ գիտմամբ և չարամտութեամբ այրէ կամ աւերէ՝ մահուամբ կը պատժուի։

ՅՕԴ. 62. Ով որ Տէրութեան անշարժ կալուածներ, սեփականութիւններ կամ դրամներ և կամ հասարակութեան մը վերաբերեալ անշարժ ստացուածներ գրաւելու կամ այսպիսի ոճրագործութեան մը յանցաւորները զատել կամ արգելու ... կայսերական զօրաց դէմ զինելու նպատակաւ զինեալ սրիկաներու խումբի մը գլուխ ըլլայ կամ այնպիսի խումբի մը մէջ հրամանատարութիւն ընէ, մահուամբ կը պատժուի։ Իսկ այն խումբին անդամ եղողներէն անոնք՝ որ հրամանատարութիւն կամ իշխանութիւն մը ունեցած չըլլան այն խումբին մէջ՝ և ոճիրը գործուած տեղը բռնուին, ժամանակաւոր շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուին։

ՅՕԴ. 63. Նախընթաց յօդուածին մէջ յիշուած սրիկաներու կամ աւազակներու խումբի կամ ընկերութեան մը հեռուէն կամ մօտէն առաջնորդութիւն կամ վարչութիւն ըրող, կամ այսպիսի խումբեր կազմող, կամ այս տեսակ խումբի մը զէնք մթերք և գործիք հայթայթող, կամ պարէն ղրկող, կամ այսպիսի ապստամբական խումբերու հրամանատարացը կամ գլխոցը հետ որ և է գաղտնի յարաբերութիւն կամ հաղորդակցութիւն ունեցող, և կամ զիրենք ճանչելով և նպատակնին ու դիտաւորութիւննին գիտնալով՝ առանց հարկադրութեան բնակարան կամ ապաստանարան կամ ժողովարան տուող անձինք՝ ժամանակաւոր շղթայակապ աշխատութեամբ կը պատժուին։

ՅՕԴ. 64. Այն անձինքը՝ որ այսպիսի ապստամբական խումբերու մէջ գտնուին առանց հրամանատար կամ խօսք տէր ըլլալու, և քաղաքական ու զինուորական իշխանութեանց առաջին ազդարարութեանը կամ պատուէրին անսալով մէկդի քաշուին, կամ այնուհետև ալ՝ խռովութեան տեղէն դուրս առանց զինագրութեան և առանց դէմք բռնուին, ապստամբութեան կամ խռովարարութեան պատժէն ազատ կը մնան. բայց եթէ անձնական ոճիր մը կամ յանցանք մ'ունենան՝ անոր համար կը պատժուին, և այս տեսակ անձինք ոստիկանութեան հսկողութեանը ներքև կը դրուին։

* Տես Թիւ 685։

ՅՕԴ. 65. Ապստամբաց կամ աւազակաց խումբի մը անդամ եղող անձինք, եթէ այն ոճրագործութեանց սկսելէն կամ իշխանութեան կողմանէ հալածուելէն ու փնտռուելէն առաջ՝ իրենց մեղսակիցները կառավարութեան իմացընեն, կամ հալածուիլ ու փնտռուիլ սկսելէ ետև զանոնք կառավարութեան ձեռքն անցունել տան, ուրիշներուն դէմ՝ վճռուելիք պատժէն կազատին, բայց երկու տարիէն աւելի չըլլալու պայմանաւ ոստիկանութեան հսկողութեանը ներքև կը մնան։

ՅՕԴ. 66. Ով որ հրապարակներու մէջ կամ բազմամարդ տեղեր ատենաբանութիւն ընելով, կամ յայտարարութիւն փակցընելով, կամ տպեալ թերթեր բաժնելով ժողովուրդը կամ բնակիչները ուղղակի դրդէ սոյն գլխոյն մէջ նշանակուած ոճիրները գործելու, զանոնք իրօք գործողներուն պէս կը պատժուի։ Բայց եթէ ըրած գրգռութիւններն ազդեցիկ մնան, մշտնջեան աքսորով կը պատժուի։

ԳԼՈՒԽ Գ.

Կաշառք.

ՅՕԴ. 67. Կամք մը կամ գիտութիւն մը յառաջ տանելու համար որ և իցէ անուանով տրուած կամ առնուած որ և է բան՝ կաշառք կը կոչուի։ Սոյն անունը ունի նաև անշարժ կամ շարժական ստացուածքի մը ըստ տեղւոյն և ըստ ժամանակին իր բուն արժէքէն պակաս կամ աւելի գնով առնուիլն ու տրուիլը վերոյիշեալ նպատակաւ։ Այս պարագայիս մէջ վաճառման գնոյն և բուն արժէքին մէջ եղած տարբերութիւնը կաշառք է։ Նմանապէս կաշառք կը համարուին տէրութեան պաշտօնատարներուն ու գործակալներուն հարսանեաց կամ որ և իցէ տօնի առթիւ թէ՛ տրանց և թէ՛ կանանց կամ փէշքէշ կամ ուրիշ որ և իցէ անուամբ կամ պատրուակաւ տրուած մեծ կամ փոքր ընծաները։ Իսկ ծառայից և սպասաւորաց տրուած սովորական պարգևները կաշառք չեն։ Նմանապէս կաշառք չեն համարուիր այն թեթևագին նիւթերը՝ ինչպէս են պտուղ, ուտելիք, ըմպելիք, որ պարգև կամ ողորմութիւն սեպուելու համար կը նուիրուին, կամ բարեկամներ իրարու կը նուիրեն 'ի նշան սիրոյ։ Նոյնպէս աղքատներու և ծառայից տրուած պարգևներն ու օգնութիւնները, և կայսերական հրամանաւ տրուած ու առնուած հրապարակային և պաշտօնական ընծաները։ Այն անձը՝ որ կա՛մ ուղղակի և կա՛մ իր մարդոց միջնորդութեամբը կաշառք կընդունի՝ «կաշառառու» կը կոչուի. իսկ տուողը «կաշառատու» կը կոչուի. և այս երկուքին միջնորդ եղողն ալ «կաշառանաց միջնորդ» կը կոչուի։

ՅՕԴ. 68. Կաշառառու մը՝ ինչ աստիճանի ու պաշտօնի տէր ըլլայ, առած կաշառքը՝ իբրև կաշառատուին կողմանէ վճարուելիք դրամական տուգանք իրմէ ետ առնուելէ ետև, նոյնչափ մ'ալ դարձեալ իբրև պատիժ կառնուի իրմէ։ Եւ եթէ այս յանցանքն առաջին անգամ գործած ըլլայ, ժամանակաւ բերդարգելութեամբ և վեց տարի ալ պաշտօնէ զրկմամբ կը պատժուի։

ՅՕԴ. 69. Կաշառատու մը՝ ինչ աստիճանի ու պաշտօնի տէր ըլլայ, տուած կաշառքը՝ նախընթաց յօդուածին տրամադրութեանը համեմատ՝ իբրև տուգանք ետ առնուելէ ետև՝ ինքն ալ նմանապէս ժամանակաւ բերդարգելութեամբ և վեցամեայ պաշտօնազրկութեամբ կը պատժուի՝ եթէ առաջին անգամ գործած ըլլայ սոյն յանցանքը։

ՅՕԴ. 70. Կաշառանաց միջնորդ եղող անձ մը՝ ինչ աստիճանի ու պաշտօնի տէր ըլլայ, եթէ առաջին անգամ գործած ըլլայ սոյն յանցանքը, կաշառառուին ու կաշառատուին պէս ժամանակաւ բերդարգելութեամբ և վեցամեայ պաշտօնազրկութեամբ կը պատժուի։

ՅՕԴ. 71. Եթէ կաշառառուն կամ

կաշառատուն և կամ միջնորդն առանձնառաբ և պաշտօնատար չեն, անոնք ալ նոյն պատիժները կը կրեն։

ՅՕԴ. 72. Եթէ կաշառառուն կին ըլլայ, և էրիկանն ալ կամակցութիւն ունենալը հաստատուի, առած կաշառքին կրկնապատիկն իրենցմէ առնուելէ ետև, երկուքն ալ 68րդ յօդուածին համեմատ կը պատժուին։ Իսկ եթէ կինն այս չանէնայ, կամ էրիկանը ծանօթութիւն ու հաճութիւն չունենալը ապացուցուի, կինը միայն կը պատժուի տուգանքով և մէկ տարի բանտարկութեամբ։

ՅՕԴ. 73. Կաշառատու և կաշառառունաց միջնորդ եղող կանայք ալ կաշառառու կանանց պէս կը պատժուին նախընթաց յօդուածին, ինչպէս նաև իրենց այրերն ալ՝ եթէ խորհրդակից կամ համակից գտնուին։

ՅՕԴ. 74. Կաշառատուութեան յանցանքով մէկ անգամ դատապարտեալ անձ մը եթէ երկրորդ անգամ նոյն յանցանքը գործէ, առած կաշառքին կրկնապատիկն հատուցանելէ ետև, առ նուազն հինգ տարի բերդարգելութեան կը դատապարտուի, և միանգամայն աստիճանէ ու պաշտօնէ յաւիտեան կը զրկուի։

ՅՕԴ. 75. Կաշառատուն և միջնորդն ալ՝ եթէ կրկին անգամ նոյն յանցանաց մէջ գտնուին, առ նուազն հինգ տարի բերդարգելութեամբ և աստիճաններէ ու պաշտօններէ յաւիտեան զրկմամբ կը պատժուին։

ՅՕԴ. 76. Եթէ կաշառքի համար ատեան մը գեռ վճռուած չըլլալով՝ մուրհակ տրուած ըլլայ, կամ առանց մուրհակի յատուկ պայմանադրութիւն մ՚ եղած ըլլայ, որ կաշառառուին և կաշառատուին կամաց հակառակ կամ անոնց կարողութենէն վեր պարտքերնին համեմատելով կատարուած չըլլայ, այն խոստումները կամ պայմանադրութիւնները՝ դատաստանաւ սուտ դատելէ ետև՝ իրօք կատարուած կաշառատուութիւն ու կաշառառուութիւն կը համարուին, և հետևաբար ըստայնն ալ իբրև կաշառառու կամ կաշառատու կը պատժուին. միայն թէ այս երկու պարագայից մէջ՝ խոստացեալ կամ պայմանեալ դրամին կամ ընծային արժողութեամբը կամ գումարին հաւասար տուգանք կառնուի թէ՛ կաշառքն առաջարկողէն և թէ՛ ընդունելու հաճութիւն տուողէն։

ՅՕԴ. 77. Եթէ մէկը իր հոգին, ինչքը, պատիւը կամ օրինաւոր շահերն պաշտպանելու համար մէկուն կաշառք տալու հարկադրի, և յետոյ գործը կառավարութեան իմացընէ, առած առակը կամ ընծան իրեն ետ կը տրուի, և առնող անձն ալ իբրև կաշառառու կը պատժուի։ Իսկ եթէ այսպէս բանի կաշառք տուող անձ մը՝ բանութեան և երկուքի պատճառները գտնելէ ետև՝ գործը ակերաստուլ մը Մեծ Եպարքոսին չյայտնէ՝ եթէ ինքը Կ. Պոլիս կը գտնուի, կամ գաւառի կուսակալին և կամ գաւառական ժողովին չյայտնէ՝ եթէ գաւառները կը գտնուի, և եղելութիւնն ալ ուրիշ կողմէ իմացուի, պիտոյքին իբրև կաշառատու կը պատժուի։

ՅՕԴ. 78. Տէրութեան պաշտօնատար մը՝ եթէ իր ձեռնհասութենէն կախեալ օրինաւոր գործի մը կարգադրութեանը համար ատակ կամ կաշառք ուզէ և գործին տէրն ալ հաւանութեան խնդրելով ապացուցանէ, պաշտօնատարն իբրև կաշառառու պատժուելէ զատ, ուզած ատակին կամ կաշառքին հաւասար տուգանք մը իրմէ առնուելով՝ կէսը ամբաստանողին վարձ կը տրուի, և միանգամայն գործն ալ արդարութեամբ կը տեսնուի։

ՅՕԴ. 79. Եթէ մէկը որ և է գործի համար իրեն առաջարկուած կամ տրուած կաշառքը, առնելէն առաջ կամ ետքը, ուրիշ կողմէ դեռ չիմացուած, առ առաւելն մինչև երկու ամիս Մեծ Եպարքոսին կամ գտնուած գաւառին ամենէն մեծ իշխանութեան իմացընէ, և եթէ ատակ առած է նէ յանձնէ, տէրութեան հաւանութեան ու գոհութեան արժանի կըլլայ. իսկ կաշառատուն՝ եթէ կաշառքը դեռ վճարած ալ չըլլայ, առաջարկած գումարին հաւասար տուգանք տալէ ետև, նախընթաց յօդուածոց մէջ որոշեալ պատիժներն ալ կը կրէ։

ՅՕԴ. 80. Տէրութեան եկամուտներուն աճուրդով վաճառելու կամ վարձելու պաշտօնի մէջ գտնուող ո և է անձ մը, եթէ ուրիշ հետամուտներ գտնուած ժամանակ՝ կաշառք առնելով կամ ուրիշ որ և իցէ անձնական շահուց նկատմամբ՝ վար գնով ծախէ կամ մէկուն վարձէ, նոյն օրինագրքին չորրորդ գլխոյն 82րդ յօդուածին համեմատ՝ իբրև տէրութեան ապրանքի գող կը պատժուի։

ՅՕԴ. 81. Եթէ մէկը կաշառքէն աւելի ծանր պատժոյ արժանի ոճիր մը գործել տալու համար ուրիշի կաշառք տայ, կաշառառուն այսինքն կաշառքն առնելով՝ այն ոճիրը գործողը՝ առած ատակին հաւասար տուգանք վճարելէ ետև, թէ՛ ինքը, թէ՛ կաշառատուն և թէ՛ միջնորդը եթէ կայ՝ նոյն ոճրին դէմ ներկայ օրինագրքին մէջ վճռուած պատիժները կը կրեն։

ԳԼՈՒԽ Դ.

Տէրութեան ընչից եւ դրամոց գողութիւն։ —Զօղաքաղութիւն

ՅՕԴ. 82. Ով որ տէրութեան վերաբերեալ դրամ կամ ապրանք գողնայ, գողցած դրամին կամ ապրանքին կրկնապատիկն իրմէ ետ առնուելէ ետև, առ նուազն հինգ տարի բերդարգելութեամբ, և տէրութեան պաշտօններէ ու աստիճաններէ ալ յաւիտեան զրկմամբ կը պատժուի։

ՅՕԴ. 83. Ով որ տէրութեան հաշուին համար որ և իցէ ապրանք գնելու կամ վաճառելու կամ շինելու պաշտօն ունենալով, այն ապրանաց գնմանը վաճառմանը, գնոյն քանակութեանը կամ որակութեանը մէջ որ և է խարդախութիւն խառնելով գողութիւն ընէ, նախընթաց յօդուածին համեմատ կը պատժուի։

ՅՕԴ. 84. Այս տեսակ գողերը՝ թէ և տէրութեան պաշտօնի և աստիճանի տէր անձինք չըլլան, դարձեալ նախընթաց յօդուածոց մէջ նշանակուած պատիժները կը կրեն։

ՓՈՐՍԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐ

Փարիզ 14 ապրիլ.
Օսմ. քօնս. 53 3/4
Օսմ. փոխառութիւն 360
Օսմ. Պանքա 683

Լոնտրա 20 ապրիլ.
Օսմ. Քօնսօլիտէ 53 5/8 53 7/8
փոխ. 1858ի 70 1/2 71 1/2
փոխ. 1862ի 72 1/2 73 1/2

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս 9 ապրիլ.

Զատկի տօներուն պատճառաւ շաբաթ մ՚ի վեր գրեթէ հրապարակը գոց էր, և բոլոր գործողութիւնները դադրած էին. բայց արժէթուղթերը մեծ փոփոխութիւն մը չկրեցին, թէև անցեալ շաբթուան վրայ աւելի թոյլ էին։

Աղեքսանդրիոյ Ճօռ, Թըրգեղյն և ընկերութեան սնանկութիւնը, զոր անցեալ շաբթու ծանուցինք, մայրաքաղաքիս վաճառականաց 50000 լիրայի չափ վնաս տուած է։ Մանչէսթէրի Նէյլ եղբարց ընկերութիւնը բամբակէն շատ վնասուելուն պատճառաւ, իր վճարումները դադրեցուցած ըլլալը լուրեր կը պտըտէին, բայց Լէվընթ Հէրըլտ լրագիրն այս հաւաստեալ կուսայ թէ այս երևելի տունն իրեն հետ յարաբերութիւն ունեցողներուն օժանդակութեամբ իր նեղութիւնն անցուցեր է, և փորձ չէ կարեր։

Օսմանեան Պանքային փետրուար ամսոյ հաշուեկշիռը (պիլան) հրատարակուեցաւ։ Մայրաքաղաքիս մէջ պատրաստ ունեցած դրամն է 22 805 187 ղուրուշ։ Հրապարակիս վրայ շրջաբերութեան համար Պանք-նոթ 119 800 ղուրուշ։ Կայսերական գանձուն վրայ ունեցած առնելիքն է 16 616 000 ղուրուշ։ Տալիքը 17 745 174 ղուրուշ, որով իր ունեցած տալիքը՝ որ յունուար ամսոյ մէջ 14 670 014 ղուրուշ էր, փետրուարի մէջ 1 129 174 ղուրուշի կիջնայ։

Ամերիկայի պատերազմին այսպէս արագ արագ յառաջ երթալն ու հարաւայնոց յաղթուելով իրենց Ռիչմընտ մայրաքաղաքը պարպելն ու ետ քաշուիլը մեծ տարակուսանաց մէջ ձգած են բոլոր եւրոպական հրապարակները, և առանձնապէս (քրիզ) քանի կերթայ սաստկանալ կըլլայ։ Արժէթուղթերն՝ սանտարաններն ալ մեկտեղ՝ այս ընդհանուր շփոթութենէն կը վնասուին, և Լոնտրայի ու Փարիզի հրապարակաց վրայ գինները թոյլ են, ինչպէս որ կը տեսնուի Փօրսայի պաշտօնական հեռագիրներէն։

Լիվրբուլի և Մանչէսթէրի հրապարակաց վրայ բամբակին առևտուրը՝ որ գրեթէ կայնած էր հարաւայնոց պարտութեան լուրերէն առաջ, հարաւին մէջ բամբակ շատ չգտնուելուն և գիներն ալ այս տարիճան մնալուն հաւանականութեամբ քաւական բանիլ սկսեր է, բայց այս փոքրիկ գործունէութիւնը շատ չէ տևեր, և Ամերիկայէն եկած ուրիշ շոգենաւ մը Նիւ Եօրքի մէջ ալ բամբակին իջնելուն և Պ. Ճէֆըրսըն Տաւիսի հրաժարական տալուն լուրերը բերելով՝ գործերը բոլորովին դադրեցուցած է։ Ասոր վրայ Լոնտրայի մէջ մեծ տուն մ՚ալ սնանկանալով՝ ամեն կողմ վհատութիւն ինկեր է, զոր Ամերիկայի վերջին լուրերն աւելի ևս աճեցուցած կըլլան։ Այսու ամենայնիւ կրուսինք ունինք հաւատալու որ այս տագնապին մեծ պատճառը երկիւղն է, և չյուսացուիր թէ բամբակին գիներն ասկից աւելի իջնան, վասն զի արդէն հին գիներուն համեմատելով բան մը չէ մնացած։ Իսկ այսուհետև բարձրանալուն յոյս այն ատեն կրնայ ըլլալ՝ երբոր հասկցուի թէ հարաւին մէջ եղած պատրաստ բամբակը կործանածէն նուազ է, և երբ հարաւայինք իրենց ագարակները թողլով ամայի տեղեր քաշուին ու պատերազմին նոր կերպարանք մը տան։ Անգլիական լրագիրք ասիկա անդադար կը յիշեցնեն և պատերազմին անվերջանալի կը համարին, սակայն ըստ հնարաւորէս հաշտութիւնը խիստ մնացած կը կարծուի։

Փարիզի Քօնսթիթիւսիօնէլ լրագրին Լոնտրայի թղթակիցն ալ այս հաւանականութեանց վրայ խօսելով՝ կըսէ թէ հարաւայնոց Սաւաննա և Ուիլմինկթըն նաւահանգիստներուն հիւսիսայնոց ձեռք անցնիլը 30 - 40000 հակի չափ ալ բամբակ առեր է անոնց։ Արդ՝ եթէ կըսէ այս բամբակը Ամերիկայի առողջագործները գնեն, շատ աղէկ, բայց եթէ Անգլիա ղրկուին՝ գիները սաստիկ վար պիտի ձգեն, ինչու որ միայն Լիվրբուլի մէջ եղած պատրաստ բամբակը հիմա 610 000 հակ կընէ։ Նոյն թղթակիցը կը ծանուցանէ նաև թէ Լոնտրայի մէջ երեք մեծ սնանկութիւն եղեր է, որոց պարտուց գումարը 6-7 հարիւր հազար Լ. Ս. կը համարի, և առևտրականաց մէկ երրորդը հոգեւ կըլլայ։ Պանքա մ՚ալ որ 26 տարիէ ՚ի վեր հաստատուած էր, իր վճարումները դադրեցուցեր է, բայց հիմնադիրները հարուստ մարդիկ ըլլալով, առնելիք ունեցողները վնաս չեն կրեր։

Անգլիական մեծ ընկերութիւն մը յայտարարութիւն մը հրատարակեր է՝ Անկլօ-եգիպտական նաւարկութեան ընկերութիւն մը կազմելու 600 000 Լ. Ս. դրամագլուխով։ Այս նոր ընկերութեան շոգենաւները կանոնաւոր հաղորդակցութիւն մը պիտի հաստատեն Լիվրբուլի, Լոնտրայի, Մարսիլիայի, Եգիպտոսի և ուրիշ նաւահանգիստներու մէջ։

Գաղղիոյ մաքսատանց վիճակացուցութիւնն այս տարուան յունուար և փետրուար ամիսներուն մէջ ներս մտած և դուրս ելած ապրանաց հաշուեցուցակը հրատարակեց։ Ներս մտած ապրանաց գումարն է 363 865 000 ֆր. որոց գլխաւորներն են ցորեն, բուրդ, բամբակ, մետաքս, իւղային հունտեր եայլն։ Դուրս ելած ապրանաց գումարն է 387 148 000 ֆր. որոց գլխաւորներն են մետաքսեղէն և բամբակեղէն գործուածներ, ղուհալ շաքար, կահկարասեաց վերաբերեալ բաներ, մանր վաճառք, գինի, եայլն։ Բայց ներս մտած ապրանքներն անցեալ տարուան նոյն երկու ամիսներուն համեմատութեամբ 7 244 000 ֆր. աւելցած են, դուրս ելածները 33 միլիոն ֆր. պակսած են։ Ասիկա Գաղղիոյ առևտրոյն այս տարի աւելի անյաջող ըլլալը կը ցուցնէ, բայց կը յուսացուի որ դրամագլուխն իջնելով, դարձեալ առևտուրները բանիլ կ՚սկսին։ Նոյն երկու ամսուան մէջ այս տարի Գաղղիա մտած մետաքսները 16 միլիոն ֆր. աւելութիւն, իսկ դուրս ելած մետաքսեղէն գործուածներն ալ 32 միլիոն նուազութիւն ունին անցեալ տարուան վրայ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՀԱՄԱՌՕՏ ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Մ. Վ. Գ.

ՆԱԽԻՒՔ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԻ

Մայրաքաղաքիս ամեն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի։ Գին 4 ղուրուշ։

Կոկոմական և ծորիպողական կրթութեանց համար ամենահարկաւոր և ամենօգտակար գրքոյկ մ՚է, որուն միջոցաւ հայերէն գրաբար լեզուին խիստ կարևոր սկզբունքներն ու կանոնները քիչ ժամանակի մէջ և դիւրութեամբ կրնան սորվիլ դպրոցաց տղաքն կարգի կամ նորուս մանկունքն և Ընձառուէր կոչուած արդիւնաւոր ընկերութեան աշակերտները, որոց համար շինուած է յատկապէս այս քերականութիւնը։

Ուրախ է ըսել թէ Հայկազեան բարեգործ ընկերութիւնն և մեծարգոյ Ա. Մ. Վ. Գարագաշեան նոր ծառայութիւն մ՚ալ կը մատուցանեն ազգային դաստիարակութեան։

Մ. Վ. ՏԸ ՖԷՐԻԱԼ
ԳԱՂՏՆԻՔ ՀԱՒԱՏԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

Լրագրոյս անցեալ տարուան մանր թերթերուն մէջ մաս առ մաս հրատարակուած այս հետաքրքրաշարժ վէպին առաջին հատորը (ընդ ամենը երկու հատոր պիտի ըլլայ) զատ կազմուած կը ծախուի լրագրոյս գրասենեակը և մայրաքաղաքիս ամեն հայ գրավաճառաց քով։ Գին 15 ղուրուշ։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Բերայի Արևելեան թատրոնն այս իրիկուն արտաքոյ կարգի ներկայացում մը պիտի տայ Տիկնաց տիկին Մարիամ Պիլէճիկեան առաջին դերասանուհւոյն։ Հանդէսը գեղեցիկ նախերգով մը պիտի սկսի, յետոյ Սանդուխտ անուն ողբերգութիւնը պիտի ներկայացուի վերջն ալ պար (պալէթ) մը պիտի տրուի։

Տիկին Մարիամ Պիլէճիկեան որ արդէն հայ հասարակութեան գոհութեան ու համակրութեանը արժանի եղած է, կը յուսայ որ բարեսէր ազգայինք այս անգամ ևս իրենց ներկայութեամբը կը պատուեն սոյն խաղը զոր ամեն ճիգով գոհացուցիչ ընելու փոյթ տարած է։

Դատախօսութեան մէջ քաջավարժ Անգլիացի դատաստան մը կը ծանուցանէ որ իր հասարակութեան թէ իր արտակարգ ժամերուն մէջ պատրաստ է անգղիերէն լեզուի կամ ընդհանուր դատախազութեան փափաքողներուն դասախօսութիւն ընել Բերա, կամ գիւղերը։ Կը գտնուի Ռուսիոյ Գանձէլէրիային ետևի փողոցը անգղիացւոց վարժարանը, երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ առաւօտ, ալաֆրանկա ժամը 9էն մինչև 11։

Քրօնիկոլ ընկերութեան համբաւաւոր չքօլոթէն կը ծախուի աժան գնով Չինիլի խանին տակ Արշակ Յակոբ ազայի գրատունը թիւ 12 և 14։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. ՊՈԼԻՍ 10 ԱՊՐԻԼ	Բշ. 5	Գշ. 6	Դշ. 7	Եշ. 8	Ուր. 9	Շաբ. 10
	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.	Ղրշ.
Օսմանեանլիրա Մէճ.				102.20		102.20
Քաանէյ արծաթ						
Թահվ. Միւմթազէ				67.4		67.4
Էսհամը ճէտիտէ հին				58.5		58.5
« « նոր				58		58
Անգլիկէ ստակով				60.4		60.4
« խօսքով						

ԱՐՄՏԻՔ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 10 ԱՊՐԻԼ

Ցորեն Թայգան	—18	Ցորեն Բուլէյլի	—20
» Դանուբ	—	Եգիպտացորեն Դանուբի	13—
» Սամսոն	—	Գարի Բուլէյլի	8—
» Դանուբ կակղ.	19—18		

ՄԵՏԱՔՍ

(Իփէք)

Պրուսա կարժ թէֆէ	520—530	» Յապաճախ »	60—
« երկան »	550—540	» Խորասան »	—48
« խօսափ չոր	—	» Պարսկաս. »	60—
Շաքի հօլաձն ֆրանք.	62—	» Երկարդ »	52—

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Բամբակ Պալքեսէր	օխայ	—8
» Կէյվէ	»	—9
» Ադանա	»	—8.20
» Բոսնէլի	»	—
Բուրդ Էնկիւրի լուացած	»	—14
» » չլուացած	»	—8
» Պալքէսէր չլաւաց.	»	—8
Ձէյթ Էնկիւրիւ	»	—9
» Թոխաթ	»	—8.20
» Զորում	»	8—9
Մազը սև	»	18—20
» ճերմակ	»	10—16
Թիֆթիք Էնկիւրի	»	36—
Աֆիոն Պալքէսէր	»	220—
Քիթրէ Տէրէէ բանուած	»	20—23
Սալէփ Տաճկաստանի	»	14—16
Մեղրամոմ գեղին Տրապիզոն	»	—26
» » » Անատօլու	»	—24
Սուսամ Բուլէյլի	»	—3.5
Կտաւատի հունտ Բուլէյլի Բիլէ		—33
» » Պանտրմա	»	—34
Ձէթ Այվալըք	օխայ	—8
» Կիրիտ	»	—7.20
Աճառ (Սամսոն) Գանտալա	»	—6
» » Միտիլլի	»	—5
Բրինձ Եգիպտոսի Բէշլու	»	—3.30
» Տիմաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

			Ղուրուշ
Խաշխէ Ռիօ եւ Գաւրիօ 100	հօխան		—1000
» Մարթին	»	»	—
Շաքար գլուխ 6-10 Լտ. Կնդ.	»		—
» փոշի (Թօզ)	»	»	—255
» Հոլ. գլուխ	»	»	—270
» փոշի	»	»	—228
» Գաղղ. գլուխ	»	»	—260
» փոշի	»	»	—225
Անագ (գալայ)	»	»	—675
Պղպեղ (պիպէր).	հօխայ		— 6
Լեղակ (չիվիտ) Պենկալա	»		—150
» » Մատրաս	»		—140
Անուշաբր (Նըշատըր)	»		— 6.20
Պողպատ (Չէլիք)	մատուկ		—190
Կապար (Գուրշուն)	»		— 3.10
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ սնտ.	»		—320
Չինք ասխառակ թիւ 7—12	Հիյ		— 5
Երկաթ Անգ. ձողաձև.	Կնդ.		65— 66
» Բելճիգու	»		72— 74
» Տախտակ 1—14	»		100—110
» Բոլորակ	»		140—145
» Ռուսիոյ	»		120—130
Քարփիճա	Վարիլ 39 Հիյ.		— 95
Խօթիւսլեճ ճէն. զոյգ	Սնտ		—260
» Պէյճ.	»		—240
» Թրիէսթ	»		— 95
Սպառմաճէթ վէնիա	հօխան		— 15
» Թրիեստ եւ Գաղղ.	»		— 13

Աս լրագիրը շաբաթն երկու անգամ կելլէ Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը: Իսկ դուրսերը ճոպաքարծուներն են՝

ԻԶՄԻՐ. Խաչատուր աղա Յ. Զաքիեան.
ԵԳԻՊՏՈՍ. Պօղոս էֆէնտի Կարապետեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ. Մանուկի Սուքիաս աղա Գալուստեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էյմասեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ԱՏԱՆԱ. Նազարէթ աղա Շահպազեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Պ. Տ. Մուրատեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Սարգիս աղա Գիրազեան.
ՎԱՆ. Գրիգոր Աղա Խաճունեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Ընթերցասիրաց Թանգարան։
ԱՏԱՓԱԶԱՐ. Մանուկի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան.

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Ս. ՒՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ